

Sant Joan de Vilada

Vilada

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Nucli urbà, plaça Església s/n
Emplaçament Al capdamunt del nucli urbà, sota la finca anomenada la Ferrera.

Coordenades:

Latitud: 42.13726
Longitud: 1.92865
UTM Est (X): 411464
UTM Nord (Y): 4665572

Classificació

Número de fitxa 08299 - 2
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Segle IX-XIX-XX
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: En general l'estat de conservació és bo, sobretot després de les obres de neteja, adequació i repintat que Mn. Salvador Casafont i la Junta Parroquial hi han portat a terme els dos darrers anys.

Protecció Inexistent
Número inventari IPA: 3722

Generalitat i altres inventaris

Accés Fàcil
Ús actual: Religios
Titularitat Privada
Titular: 1659102DG1615N0001QQ
Autoria de la fitxa Albert Rumbo Soler i Isaac Soca Torres / Martí Picas INSITU SL
Data de registre de la fitxa: dj., 14/03/2002 - 01:00

Descripció

L'actual edifici de l'església parroquial és una nau allargassada en direcció est-oest. A la primera part de la nau, després de l'entrada, s'obren a banda i banda algunes capelles laterals, coronades per un arc. En cada una d'elles hi ha imatges sobre pedestals. A la dreta, la Mare de Déu del Carme, sant Antoni Maria Claret, Sant Ramon i Santa Llúcia. A l'esquerre, el sant Crist i la Verge dels Dolors, el Sagrat Cor i sant Josep. La major part de les imatges tenen un interès poc rellevant. A l'altar major, sobre del sagrari, s'hi troba la imatge de sant Joan Baptista, possiblement l'única conservada d'abans de 1936. A la sagristia hom hi ha reposat també una altra imatge, la de sant Isidre, semblant a les de les capelles laterals. A la resta de l'església no hi destaquen cap mena d'elements ornamentals, a excepció de la làmpada de ferro forjat que hi ha sobre l'altar major, que es va fer aprofitant les restes d'una antiga barana.

Tampoc a l'exterior trobem parts destacables. Solament una representació de sant Joan Baptista, en ceràmica, damunt de la porta d'entrada. A la façana principal hi ha també un rosetó molt simple d'imitació gòtica i un petit finestral amb dues espitlleres de trets romànics. A les façanes laterals s'obren alguns ulls de bou que permeten augmentar la il·luminació de l'interior. No obstant això, l'element més característic de l'església és el seu alt campanar, amb una base quadrada i que a mitja alçada es converteix en octogonal. A la part superior s'hi alberga un rellotge esfèric automàtic. Les campanes es disposen en finestrals amb volta de canó, encara que no presenten un interès remarcable. Per contra, criden més l'atenció els murs mitgers d'aparell medieval entre l'església i la rectoria i un arc gòtic de grans dimensions al vestíbul de la casa rectoral adjacent. De totes maneres, es fa molt difícil establir una datació i un estil dels diversos elements de l'església, ja que gairebé tots són fruits de les reformes endegades als segles XIX, cap a 1852, i XX, sobretot, després de 1940.

Una curiositat de la façana principal són els grans blocs de pedra amb regates. Tal com documenta i descriu el Dr. d'història de l'Art J. Yeguas, la presència d'aquestes regates correspondria al reaprofitament d'aquests blocs, originalment dovelles, provinents d'algun gran arc de portal. Les regates formen part de la tècnica constructiva d'aquest tipus d'arcs, i ajudaven a travar els blocs de pedra entre ells. Curiosament, donada la seva forma, a Mallorca se solien anomenar d'espina de peix. L'espai buit que quedava de les regates entre blocs s'omplia amb una lletada de calç. Les estries dels blocs, documentarien la presència d'un portal de grans dimensions, força habitual en masos i altres edificis als s. XV i XVI, i que es van començar a retirar a partir del s. XIX per ampliar-ne les entrades. En el context de la parròquia de Sant Joan, podem especular que aquest procés podria coincidir amb les obres de reforma de l'església parroquial del s. XIX. Segons alguns testimonis orals, la pedra utilitzada per la reconstrucció de la façana després de la guerra civil, era pedra reaprofitada de la mateixa església que havia quedat amuntegada sense utilitzar de l'última reforma a les feixes propietat de la rectoria, situades al barranc de sota l'edifici. Podria tractar-se doncs, del testimoni de l'antic portal d'entrada de l'església parroquial.

Observacions:

Uns moviments de terres efectuats recentment a l'exterior de l'església amb motiu d'unes obres van fer aflorar fragments ceràmics i restes humanes (sis inhumacions cobertes amb llosa), que podrien correspondre perfectament al cementiri primitiu (documentat des del segle X) i la sagrera medieval (documentada des del segle XII), encara que hom va decidir mantenir més o menys en secret per tal d'evitar el que podria haver comportat una excavació d'urgència. Posteriorment, la troballa es va donar a conèixer a l'Ajuntament per part d'uns particulars que en tenien notícia, però les obres varen continuar sense cap mena de control ni supervisió per part de l'administració. Potser convindria arribar a un acord entre la parròquia, les institucions públiques i els interessats per tal de portar-hi a terme, si més no, una simple prospecció arqueològica que permetés conèixer l'entitat del jaciment i la seva cronologia concreta.

Història

L'església de Sant Joan ha vertebrat des de temps molt remots la comunitat de Vilada. L'any 903, quan es consagrà l'església de Santa Magdalena de Gardilans, ja és sota la dependència de la parroquial de Sant Joan i del seu prevere Mauregó, per la qual cosa es pot aventurar fàcilment que és anterior al segle X. L'acta de consagració de Santa Maria de la Seu d'Urgell, considerada de finals del segle X o d'inicis del segle XI també en fa esment. De la mateixa manera apareix, al segle XI, a la relació de censos que paguen les parròquies del bisbat d'Urgell. El 1003, va publicar-se el testament de Bernat de Conflent, el qual va deixar a Sant Joan un alou que tenia a la Clusa i que, abans, havia estat d'una seva germana. La parròquia comença a aparèixer molt freqüentment a la documentació des d'aquest moment, per exemple, en diverses donacions fetes al monestir de la Portella, com les del 1036 i el 1078, però l'edifici no acostuma a esmentar-se. El 1127 va fer-se una convinença sobre les esglésies d'Olvan, Sagàs Vilada, Gironella i la Portella entre el bisbe d'Urgell Pere Berenguer i Guillem de la Portella, en la qual Guillem de Portella s'obligava a respectar el senyoriu i els drets episcopals i a facilitar un cavaller al bisbe si aquest havia d'anar a terra musulmana. En el document s'esmenta clarament l'església i el cementiri de Sant Joan de Vilada ("similer sit de ecclesia et de cimiterio Sancti Ihoanis de Vilalada"). L'edifici pròpiament no el tornem a trobar a la documentació fins als anys 1312-1313, en les visites pastorals conservades del bisbat d'Urgell. En aquests anys l'església es trobà en condicions i ben ornamentada, però s'ordenà que el personal eclesiàstic arrangés la seva vestimenta. Les visites de 1575 i 1587 també ens aporten molta informació, especialment referent a un retaule existent a l'altar major, al sagrari, a les fonts baptismals, a una creu d'argent, al cementiri, etc. Durant el segle XVII s'hi va construir el retaule barroc del Roser, segurament pagat per la confraria del mateix nom. Al segle XIX també s'aixecà un nou retaule major, d'estil neoclàssic. L'estructura de l'edifici degué ser força modificada cap a mitjan segle XIX, però indubtablement els canvis més greus es van produir a causa de la guerra civil de 1936 a 1939, quan l'església i la rectoria es varen incendiar i destruir. També va desaparèixer l'arxiu parroquial, que contenia la documentació de la parròquia i de la notaria. L'església quedà tan malmesa que l'arquitecte del bisbat va arribar a projectar un nou temple, però l'ambició del projecte i la manca de diners va fer que s'acabés reconstruint el vell edifici. Amb la col·laboració de la gent del poble es va poder refer lentament en la seva estructura essencial i en els detalls de l'interior, com les imatges. Algunes d'elles foren pagades íntegrament per famílies del poble, com els Ferrer o els Simón. A començaments dels anys 1980 el rector Urbici Vila hi porta a terme força millores. L'any 2002 l'església de Sant Joan va ser netejada i pintada de nou a l'interior.

Bibliografia

- AADD (1994: 184).
BARAUT (1979: 52-72).
BARAUT (1980: 113).
BARAUT (1986: 208-211).
BERNADICH (1991: 192).
SITJES (1993: 22-24).
SANTAMARIA (1935: 16-17 i 23).
SERRA (1985: 497-498).
SOCA (1995: s. p).
YEGUAS J., Abeuradors o regates en un carrer (rere Cal Massot), Avenç. El Palau d'Anglesola, 140, p.44.
2018 FREIXES C. Itineraris arquitectònics de Solsona (1875-1936). Treball Final de Grau. Universitat Politècnica de Catalunya. 2010-2011.

